Ч. 175 (11.466). Львів, четвер 8. серпня 1929. Рівночасно оплачено ... ривсьттом. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Пропаґанда Паневропи.

Львів, 7. серпня 1929.

Недавно висунув Аристид Бріян, заки ще став премієром Франції, ідею утворення господарської Паневропи. Ця ідея найшла дуже широкий відгомін у цілому політичному світі як прихильний, так і неприхильний. В пресі появилися обширні статті за і проти проекту Бріяна. І хоч Бріян порушив цю справу перед кількома тижнями і на овид світової політики прийшли потім нові незвичайно важні події, що заабсорбували увагу великої преси і професійної дипльоматії, як гаґська конференція, більшовицько-китайське напруження, анґльо-більшовицькі переговори, червоний день 1. серпня, то всеж справа господарської Паневропи і досі не зійшла зі сторін преси. Над нею далі дискутують та розважають її з усіх боків.

У підтримку Бріянові поспішив творець концепції політичної Паневропи і голова Паневропейського Союзу (т-во, що працює над створенням Паневропи), ґраф Куденгове Калерґі. Він опублікував у передових щоденниках Европи свою статтю у цій справі. Стаття написана з життям і цікава своїм змістом до тої міри, що варто з нею познайомити бодай у вимках і нашу суспільність.

Навязуючи до початку світової війни та її страхіть, Калерґі пише: „Закінчення війни перед 10-ти роками не принесло народам ні правдивого мира, ні правдивого порозуміння. Европа знов поділилася на ворожі табори. Більше в ній стало тепер ненависти і розгорячення, як у 1914 році. Нове роздріблення Европи підготовляє нову світову війну. В тому хаосі ненависти і брехні один з чолових державних мужів Европи — Аристид Бріян, вимовив слово, яке може довести до забезпечення мира, до погодження народів, до відродження нашої части світа: цим словом — Злучені Держави Европи. Слово це є початком діла, а воно виповідженням війни всім національним шовіністам і назадникам Европи. Але воно є одночасно проголошенням мира для всіх европейських народів. Слово Бріяна поділило Европу на два табори: паневропейців, що хочуть викорінити війну з Европи й антипаневропейців, що бажають унеможливити обєднання Европи.

„Час наглить! За кілька місяців зберуться представники урядів на першу паневропейську конференцію держав, щоби приняти рішення за Паневропою або проти неї. У тих місяцях противпаневропейці напружать усі сили, щоби знівечити діло обєднання Европи. В тих місяцях повинні паневропейці напружити всі сили, щоби довести до обєднання Европи. Рішення зближається. Націоналісти ворожих держав подають собі руки і підсувають арґументи для спільної боротьби проти Паневропи. Рішення за Паневропою або проти неї не є вже питанням партійної програми, але питанням совісти. Здоровий розум европейських народів промовляє за Паневропою, яка забезпечувалаб мир і розвиток господарського життя. Тільки бездумна політика може утревалювати на завсіди ненависть між европейцями і приготовляти европейську війну, вислід якої згори відомий: вона принесе занепад Европи, занепад европейських народів, занепад культури і господарського життя.

„Тільки бездумна господарська політика може штучно утримувати митні границі, що роздрібнюють европейський ринок і спричинюють дорожнечу товарів. Тому, що Злучені Держави Північної Америки не мають внутрішніх мит, то можуть вони через піднесення продукції обнижувати ціни і підвищувати винагороду робітникам. Ніщо не стоїть Европі на перешкоді, щоби, йдучи за тим прикладом, заключила митний союз, створила внутрішній ринок з 300 міліонами консументів і зробила таким чином европейцям добродійство розважної економічної орґанізації".

Далі закликає Калерґі европейців, щоби не вірили в те, що Паневропа означає геґемонію одного народу. Паневропа, на його думку, не знівелює европейських народів, але зорґанізує їх для тривкої співпраці. І мовні ріжниці не повинні і не можуть бути перешкодою для обєднання, бо на Швайцарії видно наглядно, що і народи з ріжними мовами можуть жити зі собою в згоді, в одній союзній державі. Кінчиться стаття Калерґі закликом, в якому між іншим читаємо: „Европейці! По обох сторонах кожної з ваших границь живуть люди з подібним способом думання, з подібними почуваннями, заінтересованням, ідеалами і надіями; люди, що так само люблять свої родини, свій родинний дім, свою мову, свою батьківщину; люди, що так само прагнуть працювати в мирі, не думаючи про те, щоби нападати або грабити сусіда. Але з кожної сторони границі є інтриґани, які користають з того, що говорите ріжними мовами, і цькують вас одних на других та сіють ненависть, недовіря і погорду. Таким інтриґанам від ряду століть вдавалося змушувати мирні народи Европи до взаїмного вбивання себе. Европейці, скінчіть з тим раз на завсіди! Опамятайтеся! Обєдиніться! Вірте собі взаїмно! і т. д.".

Так підтримав Бріяна цей рухливий і незвичайно ініціятивний пропаґатор концепції Паневропи. Він незрівнаний ідеаліст і тим хіба треба оправдати його віру в те, що при нинішніх відносинах европейської облудної політики, при відносинах копання вовчих ям на европейському континенті переможцями зі світової війни для своїх противників, при нечуваному неволенні одних народів іншими, при небувалих апетитах переможців на чуже добро і чужу працю у виді т. зв. репараційних відшкодувань, можна думати про справедливе вирівнання взаїмних рахунків і створення мирної, згідливої Паневропи. А хіба нікому не секрет, що без усунення всіх яркиx кривд і крикливих несправедливостей з політичного і господарського життя Европи не може бути й мови про поважне трактування концепції Паневропи.

Тільки фанатично відданий своїй ідеї Калерґі може повірити в те, що висунена Бріяном справа господарської Паневропи не має на оці закріплення геґемонії французів у цілому господарському і тим самим політичному житті Европи.

Від найдавніших часів переможці все проявляли найбільше пацифістичної ініціятиви тільки на те, щоби миролюбивою фразеольоґією та мирною ініціятивою якнайдужче скріпити свої позиції переможців та найцінкіше втримати при собі все завойоване і награблене у поконаного противника. Як побиті і покривджені ніколи не вірили в гуманну фразеольоґію та миролюбиві пропозиції переможців і все були до них упереджені, так не повірять вони в них і тепер. Всі ті ідеально гуманні і райдужні пропозиції переможців — це залицяння вовка до безсилої вівці. А як таке вовче залицяння з правила кінчиться — усім відомо.

Радянський плян закордонної торговлі і Німеччина.

В одному з останніх чисел „Торговельної ґазети", додатку до „Берлінер Таґеблятту" вміщено змістовну статтю д-ра Льва Ґершуна, яку уважаємо за потрібне в головному далі зреферувати.

На початку своєї статті автор зазначує, що коли промисл Радянського Союзу вже перевищив передвоєнний рівень, а сільське господарство на загал доходить до цього рівня, то рівночасно закордонна торговля Радянського Союзу все ще на 40—50 проц. менша від передвоєнного рівня. Радянський уряд для переведення своєї програми індустріялізації країни мусить якнайширше використати закордонний ввіз. Одначе з огляду на те, що він не має кредиту за кордоном, то цей ввіз мусить триматися в межах тих сум, які дає її власний вивіз. Таким чином основна фінансова проблєма для Радянського Союзу полягає в можливому поширенні його товарового обміну з капіталістичним світом. Та можливости збільшення радянського вивозу досить обмежені, бо збільшення вивозу цілого ряду найважніших товарів стрічається з дуже великими орґанічними трудношами. Наприклад вивіз на більші розміри збіжжа може бути можливим лише в тому випадку, колиб радянський уряд приступив до радикальної і тривалої ревізії своєї дотеперішньої аґрарної політики. Те саме треба сказати про інші численні сільсько-господарські вироби, як наприклад масло та яйця, які перед війною відогравали дуже поважну ролю у російському вивозі. Для прикладу подамо лиш одну цифру: сама Україна вивозила річно за кордон, головно за допомогою кооперації, яєць на суму понад 24 міліони карбованців.

Недавно опубліковано так звані „контрольні цифри вивозу та ввозу на 1929-30 р.", цеб-то радянський плян закордонної торговлі на будучий господарський рік. Цей плян має особливе значіння з огляду на те, що він має показати свою реальність в першому році переводження в життя великого пятилітнього пляну. Без перебільшення можна сказати, що перші роки будуть рішаючими в справі реальности цілого цього пляну. Радянський вивіз на 1929-30 господарський рік упляновано на 1.160 міліонів карбованців супроти 910 міліонів карбованців, які передбачено для цього господарського року. Таким чином збільшення вивозу має досягнути 27,5 проц. супроти збільшення на 18 проц. вивозу цього року. Будова закордонного вивозу, яку передбачує плян, дуже цікава для оцінки господарського становища Радянського Союзу. Лише 36,7 проц. усього вивозу мають 1929-30 р. припадати на вироби сільського господарства. Тут треба зазначити, що пятилітній плян передбачував більший вивіз сільсько-господарських продуктів, а саме в висоті 39,3 проц. Таким чином уже в першому році здійснювання пятилітнього пляну довелося зменшити участь сільського господарства у вивозі. Збіжжа взагалі не будуть експортувати в 1929-30 р. Так само передбачено, що не будуть його експортувати також у дальших двох роках. І це зовсім зрозуміло, коли взяти на увагу ті труднощі на внутрішньому споживчому ринкові, з якими доводиться боротися радянському урядові. Не тільки з господарських, але також з політичних причин він не може допустити до занадто великого вичерпання з внутрішнього ринку засобів поживи. Тому головним предметом сільсько-господарського вивозу стає лен. Перед війною Росія вивозила з теперішньої области Радянського Союзу около 200.000 тон лену, або 50 проц. світового споживання. Після війни вивіз лену незвичайно зменшився: 1927-28 р. з Радянського Союзу вивезено лише 25.000 тон, цеб-то лише 11,6 проц. передвоєнного вивозу лише 15 проц. світового споживання. На рік 1928-29 передбечено вивіз лену у висоті 40.000 тон, цеб-то збільшення на 20, вглядно 25 проц. Одначе вигляди на успішне збільшення вивозу лену не великі, бо з одного боку в Радянському Союзі все зростає його споживання (у 1927-28 р. коло 103.000 тон), з другого боку росте конкуренція прибалтійських держав, яких участь в вивозі лену перед війною виносила 18,6 проц., а тепер зросла до 33 проц. Крім того якість лену, який Радянський Союз тепер вивозить за кордон досить лиха. Таким чином в ділянці сільсько-господарського експорту нема чим виповнити прогалини, яка повстає через неможливість вивозити збіжжа.

З огляду на це, Радянський Союз покладає найбільші надії на так званий індустріяльний вивіз, який вже в 1929-30 р. має виносити не менше, як 63,3 відс. усього вивозу. Тут мова насамперед про вивіз дерева, нафтових продуктів та манґанових руд. Вигляди на вивіз дерева з Радянського Союзу можливі. З одного боку дуже сувора минула зима зменшила рубання лісу у Фінляндії, Швеції та Польщі, тих головних конкурентах Радянського Союзу. З другого боку тепер перед радянським деревом відкриваються більші можливости збуту на французьких син-

вах. Англійські імпортери дерева вже тепер переговорюють у справі поширення вивозу радянського дерева до Англії. На загал участь Радянського Союзу у світовому вивозі дерева була досі дуже мала, — вона виносила лише 6 проц. супроти 18 проц., які припадали на Фінляндію, 15 проц. на Польщу та 11 проц. на Швецію. Сама Японія 1928 р. вивезла з південного Сахаліну на 7 проц. більше дерева, ніж весь Радянський Союз. Щодо вивозу продуктів нафти, то тут конюнктура також невла.

Індустріяльний плян передбачує ввіз цілого ряду усяких індустріяльних продуктів. При цьому Радянський Союз числить головно на німецький та англійський ринок. Наприклад до Німеччини ідуть такі вироби, які вона досі покривала силами власної індустрії. Протягом 7 місяців 1928-29 р. продано в Німеччині 4.568 тон радянських сірників на суму 1.7 міліонів карбованців, тоді як попереднього року вивезено лише 456 тон на суму 100.000 карбованців.

Плян радянського ввозу на 1929-30 р. передбачує збільшення ввозу на 26 проц. на загальну суму коло 1 міліярда карбованців. У звязку з плянами перебудови сільського господарства плян передбачує збільшення ввозу цілого ряду машин для сільського господарства. Особливо має бути збільшений ввіз складних сільсько-господарських машин, а насамперед тракторів. Натомісць ввіз простіших родів машин дуже обмежено. Крім того передбачено збільшення довозу племінної худоби для сільського господарства. Щодо вивозу сировини та півфабрикатів для радянської індустрії, то хоч скрізь передбачено збільшення, то це збільшення не таке, щоби могло заспокоїти запотребування. Радянський Союз з фінансових причин намагається тепер заступити цілий ряд імпортованих досі родів сировини та півфабрикатів власною продукцією. Трест української сталевої індустрії виробляє тепер плян обмеження довозу машин зза кордону і передбачує для цього заснування цілого ряду нових закладів для витоплювання чавуну на загальну суму 15 до 20 міліонів карбованців річно.

На думку автора, ці змагання Радянського Союзу розбудувати свою індустрію, а також постійно зростаюча американська конкуренція зовсім змінили німецьку позицію на радянських ринках. Радянський Союз входить у все тісніші господарські зносини зі Злученими Державами Північної Америки. Саме тепер відбуваються дуже важні переговори в Москві з американською господарською делеґацією. Для американців Радянський Союз є одиноким „вільним“ ринком на світі, який дає їм величезні можливости господарської експансії. Таким чином німецьке господарство мусить остаточно закинути передчасно проголошену ним думку про те, що воно може грати головну ролю в дальшому розвитку радянського господарства. Анґлія та Америка, країни з якими Радянський Союз з дипльоматичного погляду живе у ворожнечі, за допомогою своїх господарських делеґацій, які вони висилали до Радянського Союзу, осягнули поважні успіхи. Радянський Союз предложив анґлійцям та американцям великий плян замовлень у звязку з виконанням пятилітки. Натомість німецький уряд, який підтримує реґулярні дипльоматичні зносини з Радянським Союзом, досі дуже часто осягає відповідні запевнення лише на папері. Тому автор з цілою рішучістю висловлюється за тим, що вже крайня пора вирядити до Радянського Союзу господарську делеґацію, щоби оживити торговельні зносини з Союзом.

Ці виводи автора, уміщені в такій впливовій ґазеті, як „Берлінер Таґеблат“, показують, що в Німеччині починають дуже поважно числитися з анґлійською та німецькою конкуренцією на ринках Радянського Союзу.

Малі держави проти пляну Юнґа.

Представники ріжних менших европейських держав, що належали до антанти, в останньому часі старалися шляхом безпосередніх переговорів з французьким міністерством закордонних справ здобути його підтримку на будучій конференції в Газі, щоби він обстоював їх домагання в справі підвищень їх участи в німецьких репараціях; на думку представників тих держав плян Юнґа занадто зменшує їх претенсії до Німеччини.

Наприклад польський міністр закордонних справ Залеський для переведення цих переговорів пожертвував частиною своєї літньої відпустки. Так само румунський міністр закордонних справ Міронеску, який перебуває в одній французькій купелевій місцевости теж приїхав до Парижа на переговори. А грецький президент міністрів Венізельос після переговорів у Парижі поїхав ще до Льондону, щоби також там виложити свої домагання.

Представники менших держав бувшої антанти рахують правдоподібно на те, що їх підтримає анґлійський уряд, який вже заявив, що він буде домагатися ревізії ключа поділу, на який згодився попередній анґлійський уряд. Для Анґлії розходиться про суму коло 2 міліонів фунтів штерлінґів.

Крім Польщі, Румунії та Греції виступає з претенсіями також Югославія. Її представник вказує на те, що на конференції в Спа їй признано 5 відсотків німецьких репараційних сплат і домагається, щоби це відношення задержано також на далі. Крім того уряд у Білгороді домагається більшої участи в дирекції інтернаціонального репараційного банку.

Греція вказує на те, що на основі договорів про воєнні довги з Анґлією та Злученими Державами вона зобовязалася заплатити їм 763,9 міліонів марок; тимчасом на основі пляну Юнґа вона має одержати від Німеччини лише 130 міліонів, так що мусітиме більшу частину своїх воєнних довгів платити з власної кишені. Венізельос домагався також забезпечення грецьких репараційних претенсій щодо Болгарії. Одначе, як повідомляє паризька ґазета „Журналь“, Бріян заявив йому, що він мусить застановитися над тим, як небезпечно було би робити хоч найменші зміни в пляні Юнґа. Французький уряд, заявив Бріян, в кожному разі як найенерґічніше виступить проти кожної проби змінити плян Юнґа, незалежно від того, з якого боку ці спроби виходили би.

Не підлягає жадному сумнівові, що домагання менших держав загрожують дуже затягти переговори на будучій конференції і утруднити полагодження далекосяглих зовнішньо-політичних справ. Тому урядам у Білгороді, Атенах, Букарешті та Варшаві дано до зрозуміння, що хоч плян Юнґа і зменшує їх домагання, одначе це сталося з узглядненням тих сум, які вони самі винні репараційній комісії. А саме, мирові договори зобовязали усі держави бувшої антанти, які одержали німецькі, австрійські, мадярські, болгарські або турецькі области, заплатити репараційній комісії відповідне відшкодування за державну власність, яка була в цих областях; репараційна комісія зі свого боку мала записати ці вплати на репараційний рахунок бувших центральних держав. Одначе ці постанови мирового договору досі не виконані, бо наслідком пасивного опору заінтересованих держав репараційна комісія досі не змогла навіть виробити інвентаря бувшого державного майна. Такcамо мировий договір у Сен-Жермені зобовязав держави, які одержали бувші австрійські области заплатити кошти свого визволення. Репараційна комісія в 1924 році встановила ці кошти у висоті 1,5 міліярдів золотих франків, одначе на цей рахунок досі нічого не заплачено.

Американський сенатор Бора в справі морських роззброєнь.

Він домагається затоплення частини анґлійських кружляків.

Сенатор Бора, голова комісії для закордонних справ, висловив у публичній заяві домагання до Анґлії, щоби вона пішла за прикладом, який дали Злучені Держави після вашинґтонської конференції. Анґлія повинна затопити частину своїх кружляків, бо при здержанні з їх боку нових будов не можна осягнути рівности американської та анґлійської фльот. А дальша будова американської фльоти аж до осягнення рівности була би суперечна роззброєнню.

Проф. ІВАН ОГІЄНКО. 2)

Українська літературна мова XI--XVI століть.

(Продовження.)

Більше того: безумовно ми мали свої переклади св. Письма ще до праці Костянтина й Методія, цеб-то ще перед половиною IX-го віку, бо-ж Костянтин десь в 860 р., пробуваючи в Херсонесі, знайшов уже там ці переклади? Але все, що було в нас писаного з доби передхристіянської та й з початкової християнської, все те знищив час, огонь, релігійна боротьба та війни, а тому ми також маємо наші писані памятки аж з другої половини XI-го віку, цеб-то з часу, коли в нас вже безконкуренційно запанувала болгарська мова, як мова церковна й літературна, запанував чужий нам болгарський правопис, запанувала й сама ідея, що прищепило її болгарське духовенство, про ідентичність мов церковної та літературної.

Панування цеї ідеї довело до того, що перша наша література писана виключно мовою болгарською, а це ще більше зміцнило саму ідею й породило нову шкідливу нам думку, яка міцно закорінилася в той час: про „непридатність“ нашої живої мови для літературного вжитку. Нове духовенство, на початку переважно болгарське, міцно трималося засади, що тільки болгарська мова може бути мовою літературною; цеї-ж таки засади стало триматися й те своє національне духовенство, що скоро повстало в нас під наукою болгарською.

Отож писати живою народньою мовою уважалося в той давній час невибачним гріхом. Простий нарід на церковній справі та на літературі розумівся тоді ще дуже мало, тому не заявляв в тих ділянках ніяких своїх прав, через що болгарська мова вільно тут ширилася й набувала собі в чужій державі усіх горожанських прав.

Отакий був стан, коли появилися ті писані памятники з другої половини XI-го віку, що випадком дійшли до нашого часу. На жаль, ми ще не маємо докладної наукової монографії про стан української мови по памятках XI-го віку; але й те, що зробив я в своїй останній праці: „Памятки старо-словянської мови X—XI віків“, виразно свідчить нам, що вже в XI-м віці істнували всі ті властивости української мови, які й тепер становлять окремішність її, цеб-то як тільки далеко сягають у глиб віків памятки нашої мови, всі ті памятки вже свідчать про розвиненість фонетичних явищ української мови. Памятки XI-го віку, цеб-то найперші з тих, що випадком збереглися до нас, звичайно писані тодішньою літературною мовою, цеб-то мовою болгарською; але через те, що переписували їх українці, вони мимоволі робили деякі помилки супроти свого оригіналу, і якраз ці помилки (а за них, як за гріх великий, писані так щиро просили вибачення!) звичайно й свідчать нам про тодішній стан української мови, бо ці помилки повставали з фонетичних ріжниць мови нашої й болгарської.

Болгарське духовенство принесло нам разом із своїми книжками також і свій болгарський правопис, який безконкуренційно запанував у нас аж до кінця XVIII-го століття, а де в чім тримається ще й досі. Цей чужий нам правопис сильно пошкодив у розвою нашої літературної мови і причинився до того, що ми звичайно не вміємо правдиво читати найстарших наших памяток, скажемо памяток XI-го віку, бо не все знаємо, що, напр., ховається під такими літерами, як болгарські є, и, ѣ, г, с, ѳ і др.: чи їх читати, як теперішні е, и, і, г, дз, т, чи як є, і, є, г, з, ф і т. п.? Цейже правопис не давав змоги писати фонетично так, як вимавляли, а тому частенько з наших памяток XI-го віку ми можемо не багато видушити для освітлення української фонетики того часу. Але для вирішення питання про дійсний стан української мови в XI-м столітті треба брати всі памятки з того часу: кожна з них може й не виявляє цілої картини нашої тодішньої мови, але всі разом вони таки дають зовсім ясний образ української мови XI-го віку, і виразно свідчать, що вона в головних своїх рисах мало чим ріжнилася від мови сучасної. Приймаючи-ж на увагу, що для вироблення й усталення фонетичних процесів потрібен богатовіковий час, мусимо добу повстання української живої мови відповідно віднести в глиб від XI-го віку.

На жаль, ми ще не знаємо докладно української церковної вимови старших віків; кажу на жаль, бо це знання церковної вимови XI-го віку сильно освітило-б нам фонетику тодішніх українських памяток, а разом з тим висвітлило-б і початкову історію української мови взагалі. Матеріялу для досліду церковної вимови маємо не мало, правда, не старших віків, а трохи пізнішого часу; проте беручи на увагу велику консервативність церковної вимови, можна без помилкової помилки з фактів пізнішого часу робити висновки й для часу давнішого, а тому до-

Велике свято українців у Канаді.

Консекрація еп. Ладики в Едмонтоні.

Едмонтон, 15. липня 1929.

День 14. липня ц. р. був для всіх українців греко-католиків Канади небувалим святом, першим того роду святом в Канаді, бо того дня висвячено Впреп. о. Василя Ладику, канадійського священика, на епископа. Високі достойники католицької церкви в Зединених Державах і в Канаді були присутні на консекрації нового владики. Між прапатами, які взяли участь в консекрації, були: архіепископ О'Лірі, епископ Константин Богачевський з Філядельфії й епископ Такач з Пітсбурґа.

Вже дві години перед заповідженою відправою в катедрі люди почали сходитися до катедри, щоб бути свідками цього рідкого торжества. Сотки українців прибули автами з ріжних сторін Альберти, а тисячі прибули залізницями не тільки з Альберти, але просто з цілої Канади, щоб побачити наочно акт вступлення о. Василя Ладики на владичий престол. Багато тисяч народу прибуло з тої нагоди до Едмонтону, але не всі вони могли поміститися в катедрі і бачити акт поставлення о. В. Ладики на цей високий і відвічальний пост: управляти всеканадійською дієцезією, в якій є понад тристапятьдесять тисяч вірних з 250 церквами та 50 священиками.

Точно в 10-ій год. рано прибув до катедри і сів на свій трон архіепископ Г. О'Лірі, а українські епископи зі Зединених Держав заняли місця на протилежній стороні. Окрім них прибули також: архіепископ Беліво з Ст. Боніфас, архіепископ Форбс з Оттави, архіепископ Дюк з Венкуверу, епископ Буноз з Прінц Альберт, епископ Кидд з Келґері, опат Гуркін з Мунстер, Саск., монсініор Пільон з Моринвил, канцлер Жаткович з підтсбурської дієцезії (для закарпатських українців) і ін.

Очі всіх були звернені на епископа Ладику, який прийшов до бічного вівтаря праворуч, де приготовляася до консекрації. Ліворуч зібралася група католицьких сестер, а в лавках для капітули сиділо духовенство. В східній стороні катедри був Український Хор.

Архієрейська Служба Божа відбулася в старославянській мові при супроводі діякона Головки, нового секретаря епископа Ладики. При помочі „емплифаєрс" Службу Божу могли докладно вислухати всі ті, що находилися довкола катедри, а також і ті, що мали в себе дома радіо. Впреп. о. П. Олексів, ґенеральний вікарій, перечитав своїм дзвінким голосом папську буллю, проголошуючи назначення о. Василя Ладики українським епископом на Канаду. Ця булля була виписана на перґаміні. Після того о. В. В. Ладика був переведений до головного вівтаря, де йому знова сказали по українськи про назначення його епископом. Опісля відбулося свячення, в якім взяли участь архіепископ О'Лірі, епископ Богачевський і епископ Такач. Насамперед дали новому епископові стихар, а потім корону, жезл та реґалію. Відтак пралати обнимали й цілували нового епископа.

Після консекрації виголошено три проповіди в трьох мовах. Перший говорив архіепископ О'Лірі по англійськи, опісля архіепископ Беліво по французьки, а вкінці по українськи епископ Богачевський, який щиро просив присутніх піддержати нового епископа.

Так відбулася в Едмонтоні консекрація нового епископа для греко-католиків Канади, що, як відомо, творять переважаючу частину української еміґрації в цій державі, бо яких 80 проц. (на решту припадають автокефалісти, православні з б. Росії і з Буковини та всякі протестантські сектанти). Консекрація відбулася дійсно величаво і зробила велике враження не тільки на присутніх українців, але й на численних чужинців, з яких багато було вперше на українському богослуженні і чуло й бачило вперше українську відправу. Нового епископа, якому треба побажати якнайкращих успіхів у його апостольській праці, жде неабияка задача. Сподіємося, що він її виконає на славу й добро церкви і повіреної собі пастви, себто на добро загалу української еміґрації в Канаді.

Б.

*

Від Редакції: Перед кількома днями подали ми за канадійською українською пресою коротку замітку про висвячення еп. Ладики в Едмонтоні. Нині містимо на цю тему спеціяльний допис з Канади, який прочитають певно з цікавістю всі наші читачі.

сліди над церковною українською вимовою цілком можливі. На жаль тільки їх не робиться.

Отож на основі всього вище сказаного можемо ствердити, що з того часу, як далеко сягають наші перші писані памятки, вже з того часу існувало в нас дві мові: жива народня українська мова і мова літературна. Мови ці були зовсім ріжні, бо перша мова була своєю, тоді як друга була чужою нам болгарською мовою. Очевидно, поки література обмежувалася потребами лише самої церкви, доти між мовою церкви та літератури не було великої ріжниці. Але дуже рано появилися в нас найріжніші потреби й позацерковного писання, цеб-то потроху появлялася й література світська. І з того часу, як зачалося в нас і позацерковне писання, повстала й деяка боротьба поміж мовою церковною та літературною: мова літературна все намагається визволитися зпід опіки церковної, а через це рано появилася й деяка ріжниця між мовою церкви та літератури. Звичайно, на початку ріжниця була зовсім непомітна, але згодом вона росла та більшала, аж поки процес не дійшов до створення самостійної літературної мови. Ось через це, коли говоримо, що в давнину мова церкви й нашої літератури були однаковими, то це завсіди треба приймати з деяким застереженням: ніколи вони зовсім однаковими не були, бо в літературній мові, збудованій на церковно-словянській основі, все були в більшім чи меншім числі й елементи живої української мови, що входили до неї в постаті живих фонетичних явищ, живих форм та окремих народніх слів.

(Продовження буде.)

До зірвання англійсько-радянських переговорів.

Причини поведення Гендерсона.

Ґазета „Дейлі Мейл" заявляє, що тверде поведення Гендерсона супроти Радянського Союзу треба в першій мірі пояснювати тим, що домінії поробили в Льондоні енерґійні представлення проти навязання дипльоматичних зносин з Радянським Союзом без попередніх застережень. Ґазета „Дейлі Гералд" зазначує, що в Москві очевидно не вірно зрозуміли парляментарне становище Гендерсона. Гендерсон не може іменувати амбасадора до Москви, аж поки в осени не збереться парлямент. Одначе він був готовий використати час до осени, щоби шляхом переговорів між Англією та Радянським Союзом полагодити ріжні спірні справи. Англійський уряд зовсім не мав на думці ставити до радянського уряду якогонебудь інтиматуму в тому напрямі, що спочатку мусять бути цілковито полагоджені всі анґлійсько-радянські спірні питання, а щойно потім може наступити іменування послів. Гендерсон хотів лише перевести потрібні технічні приготування, щоби таким чином забезпечити швидше порішення цих справ.

До історії світової війни.

Є в Парижі видавництво Пейо „Збірка спомннів, студій і документів до історії світової війни". Є це видання формату великої вісімки, що обіймає поодинокі моноґрафії та спомини з великої війни; авторами є визначні дипльомати та ґенерали з центральних і з антантських держав, а їх моноґрафії писані субєктивно так, як вони самі брали участь у великих подіях світової війни. Моноґрафій (вищий том до 300 сторін друку) надруковано вже понад сотню; є тут напр. моноґрафія льорда Асквіта, є моноґрафія Жофра про битву над Марною та її антітеза моноґрафія німецького кронпрінца, є моноґрафії Клемансо та ґенерала Гофмана і Людендорфа, опис найбільшої морської битви на Скаґераку німецького адмірала Шера та його противника адмірала Желіко, є моноґрафія про Литовське Берестя, є моноґрафії Ізвольського та Керенського, усяких дипльоматів і командантів російських, є вкінці моноґрафія ґенерала Сікорського про польсько-більшовицьку війну. Всі ті твори, писані очевидцями подій та перекладені на французьку мову — без ніяких коментарів з боку видавництва — є документами першорядної ваги. На жаль, між тими моноґрафіями нема ні одної, що зачіпалаб бодай українське питання; та тому думаю, що було би вказане якнайскорше помістити в тім виданні переклади (хоча би й змодифіковані) історичних оглядів про історію наших визвольних змагань. Такі ілюстрації, напр. жертв авдитора Загурського, булиб може і для чужинців інтересні. Додати вкінці треба, що всі книжки цього видавництва є ілюстровані, а ціна поодиноких томів вагається від 9 до 50 франків.

В. Л.

Червона вулиця.

Берлін, 1. серпня 1929.

Ще перед місяцями з Кремля розіслано по цілому світі наказ, що 1. серпня ц. р. мають відбутись з нагоди 15-ліття вибуху світової війни по всіх столицях і містах масові комуністичні демонстрації та мітінґи, щоб осьтак виявити комуністичну міць й організовану силу. „Вулиця пролетарям! Завоюйте для себе вулицю! Пролетарі — 1. серпня всі на вулицю!" — ось клич, що лунав від місяців серед маси. І справді, по західній Европі знялась оце чергова червона хвиля. В богатьох столицях їй протиставлено ріжноманітні греблі, в Парижі, у Відні, в Празі і т. д. взагалі заборонено усякі демонстрації. Але їх дозволено на той раз у Берліні. Ще в усіх у памяти недавній непотрібний кривавий травень. Тутешня влада завсіди має можливість опанувати червоний бунт, колиб він виходив поза межі дозволеного. Непотрібно робити з підростків червоних героїв, вживаючи супроти них зброї. Тому-то і тим разом вулицю віддано комуністам. Виявилось, що тактика „непротивлення злу" часами доволі доцільна. Людей завсіди манить заказаний овоч. Але коли його не заказувано — масовий інтерес помітно ослаб. І тому на два мільони берлінського робітництва в Люстґартені, в центрі міста, де мав відбутись масовий комуністичний монстра-мітінґ, зявилось не більше як 20—25.000 люда. Відсотково, як на Берлін, це капля в морі. Але всежтаки: 20.000 чоловік не дрібниця.

Початок здвигу заповіджено на 4 по обіді. Розпочато його в шестій з хоругвами, як жива кров і музикою. Збудилась червона вулиця. З усіх усюдів у вуха вбиваються в диваччій симфонії обривки і шматки „Інтернаціоналу", що його грає 20 капель відразу, кожна по свойому і кожна в іншім місці. Понад товпою сотні написних таблиць і транспарентів. З кожного з них кричить стома голосами слово: Революція! Сотні червоних хоругов тріпочеться у відблесках заходячого сонця. І в кільканадесятьох місцях відразу — в оту масу червоні оратори кидають слова, пересякнуті ненавистю і погрозою. Входиш у масу, пробиваєшся все далі, вперед, щоби послухати промовців. Аж доки ота маса не здавлюється довкола, неначе твердий застиглий мур. Ані кроку далі неможливо зробити. Стоїш і слухаєш.

Характеристично, що ні один з девятьох мітінґових промовців, яких мені довелося вислухати до самого кінця, ні разу не вжив іншого вислову як тільки — Руслянд, або в найкращому випадку — Совєтруслянд. Бо скрізь і на кожному кроці чуєш передовсім це слово. Воно немінучо паде в кожнім третім реченні і завсіди тільки в однім варіянті, в однім змислі: *ґеноссен, бороніть совітську Росію!* Росія, Росія! Перед тим словом не можна нікуди втічи, та маса піддається цему слову зовсім так, як індуському факірові гіпнотизована його сопілкою їдовита кобра. Та маса теж находиться в гіпнотичнім трансі. Руслянд!... Лише на кількох зпоміж сотень транспарентів я відкрив також стидливо заховане слово: Совєтуніон. Зрештою — Руслянд! І безнастанно повторялось: капіталістично-імперіялістичний світ напосівся за всяку ціну розторощити „Совєтруслянд". Все, що тільки денебудь на світі діється, все воно спрямоване тільки до тієї мети. Плян Юнґа? Розуміється: змова світового капіталу проти СРСР. Зміна влади в Анґлії? Річ ясна: інтриґа нанизувана супроти більшовиків. Анґльо-американські переговори? Якжеж би інакше, як не плянований напад на фетиша цеї сфанатизованої маси — на Совєтруслянд? Манджурська авантюра? Очевидячки похід буржуазного імперіялізму! Посередництво Стімзона в цьому конфлікті? Розуміється, це бажання ошукати більшовиків. Транспаренти дають коротку лекцію світової політики, так як її бачать більшовики. Ця гротеска доходить зрештою до абсурду — якщо не хочемо вжити вислову: до патальоґічного збочення. Винен також в контрреволюції найновіший німецький... Цепелін. В годині комуністичного мітінґу „Ґраф Цепелін" якраз наближувався в перелеті до Америки до Середземного Моря. Актуальну тему використано в той спосіб, що сконструовано на скору руку з дротів і полотна малий модель „Ґрафа Цепеліна". На ньому читаєш: „Нині люксусова подорож до Америки — завтра війна проти Совєтруслянд. Німецька буржуазія будує Цепеліни для газової війни". До Цепеліна примонтовано імітовані газові бомби. Зрештою, для „розвеселення народа" під Цепеліном, замісць пасажирських і моторових лодок повішено на стрічку ляльки представляючі Чанґ Кай Шека, Мекдональда, Болдвіна, Чемберлена, Бріяна, Гувера, Пілсудського і Мусолінія, та ще цілу низку інших.

Питаєш себе: як це можливе, щоби Москва до такої міри опановувала цю масу, що її обмосковлення виявляється не тільки в сліпім послу-

ху мітінгових ораторів, але й пробивається навіть у повші: на кожному кроці стрічаєш червоні московські... рубашки. Зрештоюж провідники цеї маси вміють повірно виконувати накази свого пана. Кожний з промовців кінчить свою бесіду завсіди одним і тимже: в результаті кожний з вих витягає з кишені помняту цидулку й відчитує резолюцію-телеграму, адресовану до Сталіна чи Ворошилова чи якогонебудь іншого червоного кремлівського достойника, заєдно з одною і тоюж вірнопідданчою благонадьожною заявою: стільки то й стільки „сотень" тисяч комуністичного берлінського люду протестує проти заіхань світового капіталу й готове на все, щоби під проводом Совєтрусляндy гідно відбити натиск воюючого буржуазного імперіялізму.

Я мав нагоду вже не один раз бувати на тутешніх комуністичних мітінґах, але ніколи ще з такою силою і впертістю не пробивався на них патольоґічний жах Москви перед війною, ніколи ще стільки не говорено про потребу інтернаціональної орґанізованої оборони СРСР. Розуміється, про якунебудь актуальну протирадянську загрозу зі зовні в даний момент не може бути навіть мови. Суть справи лежить в чомусь іншому — Москва зручно закриває вказівкою на зовнішню загрозу свою власну внутрішню слабість і розклад. Одно всежтаки треба подивляти: добру школу і хист Москви в розаґітовані маси. На трибуни повисилано людей, які вміють брати товпу, так і чуєш як іхні короткі, рвані, фанатичні фрази падуть в людські мозки як розжарені відприски вогню. Яка зрештою іронія долі! Через випадок я попав у Люстґартені якраз на сторону колишнього кайзерського замку. Під історичним вікном, з якого Вільгельм II. говорив бувало перед роками до так самісько сфанатизованих мас пакликуючи їх до патріотизму й оборони Німеччини — нині під тим саміським вікном стоїть на постументі комуністичний аґітатор й проіздаючись пальцями по скуйовдженій розвітреній чуприні, метає в маси фразу за фразою: ми не знаємо ніякої батьківщини, не знаємо ніякого німецького фатерлянду, ми не знаємо Німеччини і патріотизму, ми вже отрялись з тих „буржуазних предразсудків", ми знаємо тільки світову пролетарську революцію, *тільки війну для остаточної перемоги пролетаріяту.*

І в тім уся сіль мітінґу. На протилежнім кінці Берліна, в Газенгайде відбувалась рівночасно не менше імпозантна маніфестація берлінської соціялдемократії, під гаслом: Геть з війною! Нехай живе пацифізм! Але не так поступали комуністи. Люди, ще неначеб досі не зрозуміли, що найбільш істотним елементом комуністичної натури є якраз *війна.* Безпардонна, безкомпромісова, немилосерна, аж до загину або побіди. І соціялдемократичне гасло використано оце поміж комуністами якраз в протилежнім змислі. Коли панічна турбота за цілість СРСР. була домінуючою на всьому мітінґу, то паралельно з нею звучала всіми голосами ще й друга комуністична мельодія: Геть з пацифізмом! Нехай живе червона армія! Нехай живе червона зброя! Ми *хочемо* громадської війни! Хочемо, щоби вибороти панування світового пролетаріяту! СРСР. приступив до пакту Кельоґа. В Женеві Літвінов вносить радикальні резолюції про світове розброєння. Це з одного боку. З другого боку комуністи отверто кличуть на своїх мітінґах пролетарські маси до зброї, і то, не тільки для оборони СРСР. — але передовсім на те, щоби завоювати владу також у решті світу. Зброєння? „Так, ми не маємо нічого проти них, бо пролетарі, памятайте, що по ваших фабриках куєте зброю, але тільки на те, щоб її у слушний час схопити в тверді жмені й вжити не супроти зовнішнього ворога, бо його пролетаріят не має, але супроти внутрішнього, супроти власних національних капіталістів і буржуїв". Війна? „Так, але горожанська". Під старинними мурами берлінського замку Гогенцолернів, раз у раз паде скапуюче кровю слово: *Бірґеркріґ!* — а тисячна товпа раз у раз знімається на його згук фанатичним окликом: Гох! Кругом замку, високо понад морем мітінґуючої товпи, на піднесеному замковому парапеті стоїть густо розташована поліція, муж біля мужа, спокійно, без одної усмішки, вилискуючи в заходячім сонці туго на ремінець затягнутими касками. Торбинки від револьверів відіпнуті, в руках ґумові „пендрихи", чули і бачили на яві, що це слово Бірґеркріґ не фраза, але безпосередня загрозлива в кожній хвилині здійснима правда. Перед трьома місяцями — 1. травня — відбулась проба. В хвилині, коли пишу ці слова, невідомо, чи у Веддінґу або Найкельні знова не ллється кров, знова не ростуть на асфальті барикади. Червона вулиця розходилась після мітінґу на позір спокійно, але в кожнім обличю можна було вичитати рішучу готовість. Готовість на все! Московські промовці добре роблять свою роботу.

Зенон Пеленський.

Побиття польських студентів у Парижі.

Офіціяльний ПАТ передає комунікат французької амбасади в Варшаві, що кидає зовсім нове світло на інцидент французької поліції з проф. Васютинським і варшавськими студентами. Ось він:

„На підставі переведеного в Парижі урядового слідства щодо інциденту на „Північній залізниці" виходить, що п. Васютинський і його товариш відмовились покинути зарезервовані по всім правилам місця, які вони безпідставно заняли. Замісць добровільно послухати домагання одного з помічників начальника стації, п. Васютинський підчас дискусії двоєкратно вдарив сильно цього урядовця. Коли його відвели до комісаріяту там він наново зневажив насильно помічника комісаря. Він був такий подразнений, що треба було аж трьох поліцаїв, щоби його вспокоїти. За діяльний спротив почали проти нього судове слідство".

Іншими словами виходило би, що польська преса казала досі половину правди; бо не виключене, що п. Васютинського і другого студента побили в Парижі, але вони перші наважились на французького урядовця та французьку поліцію і дали цим привід до скандалу.

Американський кредит золотом анґлійському банкові.

Ґазета „Дейлі Телеґраф" повідомляє, що Монтеґі Нормен, ґубернатор Анґлійського Банку, який цими днями виїхав з Нового Йорку, перед самим виїздом зробив з американськими банками умову в справі одержання великого кредиту золотом для Анґлійського Банку. Він порозумівся з ними в тому напрямі, що на будуче всі французькі претенсії до анґлійського золота будуть заспокоювані в Ню Йорку з цього кредиту.

По широкому світі.

Між Югославією і Болгарією почались непорозуміння в справі амнестії Радославова та Зекова. Югославія звертає увагу, що амнестійний болгарський закон іде в суперечности з мировим договором у Неї, згідно з яким деякі особи треба вважати воєнними злочинцями.

В Австрії, на стації Кремс, відкрили в ваґонах транспорт 5 скринь з кулеметами.

Арґентина пропонує конференції в Гаазі надуматись, чи не було би добре, щоби проєктований міжнародній репараційний банк видав власну міжнародню золоту валюту.

В справі стрілецьких могил на Лисоні.

Комунікат.

В справі профанації стрілецьких могил на Лисоні і в Потуторах внесла Президія Української Парляментарної Репрезентації обширну (на 16 сторін машинового письма) жалобу до центральної влади, а саме: до міністерства справедливости в ціли потягнення виновників до карносудової відповідальности, до міністерства внутрішніх справ тому, що профанації допустилися особи, підчинені тому міністерству і до міністерства публичних робіт тому, що справами воєнних могил займається це міністерство. В жалобі жадано суворого покарання безпосередніх виновників і виделеґування окремої міністеріяльної комісії для прослідження справи.

Не зважаючи на те, що профанація стрілецьких могил мала місце ще в першій половині червня і що Парляментарна Репрезентація внесла жалобу при кінці червня, зїхала до Потутор слідча комісія з воєвідства щойно в суботу дня 27. липня ц. р. Висліди слідства невідомі, знаємо лише, що виновники подій остають дальше на своїх службових становищах. Члени комісії при переслухуванні власників ґрунтів, на яких знаходилися стрілецькі могили, намагалися переконати їх, що стрілецькі могили були для них тягарем, бо займали ґрунт. Взагалі ведено слідство в намірі виправдання виновників.

Відкриття гаської конференції.

З Гаґи повідомляють, що у вівторок 6. серпня ц. р. в 11. год. рано відкрив міжнародню конференцію в Гаазі міністер закордонних справ Голяндії. Провідником конференції є Бріян. На конференцію прибуло біля 300 журналістів з цілого світа. З розмов між делеґатами і журналістами виходить, що делеґати здають собі дуже добре справу з перешкод, які ждуть конференцію, головно в справі відшкодувань і тому видають, що конференція протягнеться довший час.

Великий песимізм панує між анґлійською делеґацією, яка остентаційно заявляє, що плян Юнґа в тому виді, як його ухвалено недавно на конференції знатоків у Парижі не прийме анґлійська делеґація і його не приймуть на конференції в Гаазі. Таксамо делеґати Югославії і Греції дуже невдоволені з пляну Юнґа.

По перекладі промови міністра Голяндії на анґлійську мову, забрав слово Бріян і заявив, що делеґації починають працю з переконанням, що лише однозгідні зусилля доведуть до прихильного висліду. Штреземан промовляв в німецькій мові й підчеркнув, що наради змагають до опрацьовання орґанізації мира і тому повинні потягнути за собою політичні наслідки для всіх держав. Бесідник заявляє, що відноситься дуже прихильно до ідеї світової господарської конференції і висловлює побажання, аби наладнано співпрацю між державами бувшими учасниками світової війни. Точно в год. 12-ій закрито засідання.

З Берліна повідомляють, що в гаській конференції бере участь 160 делеґатів від 14 держав. Найчисленнішою є німецька делеґація, бо начислює 40 осіб, анґлійська начислює 27, французька 19, італійська 20 і бельґійська 5.

З Гаґи надійшли вістки, що зараз пополудні на першим довірочнім засіданні під проводом Ґаспарі порішено, аби провід у нарадах обіймали по черзі представники окремих делеґацій. Генеральним секретарем вибрано Анке-я. Опісля порішено уконституовати дві комісії: фінансову і політичну.

Більшовики заперечують.

Після вісток, які надійшли в Шанґаю, комунікація між транссиберійською і східно-китайською залізницею має початися в дні 15. п. м. Опісля уряди СРСР. і Китаю порішили скликати конференцію, на якій устійнено би напрямні полагодження китайсько-більшовицького конфлікту. Зате Тасс з Москви рішучо заперечує подані китайські інформації про переговори, які нібито відбулися на більшовицько-китайській границі і про відкриття в найблизшому часі конференції, на яку іменовано вже, нібито, теж делеґатів.

В дійсности дипльоматичний комісар Тасса нав'язав зносини з бувшим ґенеральним консулем СРСР. в Харбіні Мельніковим. Цей заявив, що його не уповажнено до підприняття якихнебудь кроків ані з китайським комісарем Тсаі, ані з китайським шарж д'афер Тавноіяном у СРСР., який відїхав до Манджурії. Притому Мельніков заявив, що вимоги більшовицького уряду представив Карахан в письмі висланім до Чанґ-Тсо-Лінґа.

Крівавий страйк.

З Букарешту повідомляють, що в Румунії в місцевости Люпені робітники копальні вугля застрайкували в числі 3-х тисяч. Робітники заняли електрівню, де залишилися через цілу ніч і тому цілий вугляний округ залишився без світла. Робітників занятих в копальні під землею наражено на втрату життя, а копальні на залиття водою.

Нині рано прибуло до копальні військо і ґенеральний прокуратор, який видав спеціяльні зарядження. Томуто зі сторони робітників віддано до війська кілька стрілів, на що ті відповіли теж стріляниною. 10 гірників убито, а богато поранено. Переведене слідство виявило, що ані страйк, ані пізніші прикрі випадки не мали комуністичного характеру.

Землетрясення в Чіле.

Місто Сантяґо де Чіле і околицю навістило сильне землетрясення. Найсильніші потрясення виступили в Вальпаре, Тальки і Концепціон звідкіля брак близших відомостей.

Звіт Девея.

На днях появиться звіт америк. фінансового дорадника Девея за другий квартал. В звіті обговорено докладно виконування стабілізаційного пляну польського уряду.

На організаційному фронті.

Равщина.

Дня 12-липня відбулося велике віче в Хлівчанах, на якому було понад 500 громадян. На віче прибули посли Іван Ліщинський і Володимир Кохан. Зацікавлення рефератами, а відтак дискусія були доказом, що громада Хлівчани є одною з найсвідоміших у Сокальщині. Дня 21-го липня уладив пос. Володимир Кохан справоздавче віче у Вільках Мазовецьких. Місцеві кацапи наміряли розбити віче, одначе промова пос. Кохана трафила до душі навіть тих, які мали бути використані до цього „русского" виступу. Поважний настрій віча намагався с… замутити тільки один місцевий наказний комісар і проводир „русских" Возняк, але самі його співгромадяни дали йому з місця таку научку, якої певно так скоро не забуде. — Тогож дня вечером устроїв пос. Кохан віче в громаді Стаях.

Віча і збори посла Тершаківця.

Дня 2-го липня ц. р. виголосив посол Гр. Тершаковець на господарській нараді в домі „Просвіти" в Ліску реферат про господарське положення нашого народу під Польщею. Дня 7-го м. м. скликано віче у Вощанцях, рудецького пов. З причини сильної зливи та бурі воно не відбулося, натомісць відбулося дня 12-го м. м. справоздавче віче на площі біля церкви в Монастирці, пов. Лісько. Дня 14-го м. м. відбув пос. Тершаковець довірочну нараду в Глиннім, пов. Лісько. Дня 22-го м. м. відбулося велике окружне віче в Балигороді в „Народнім Домі", а тогож дня вечером відбулося віче в громаді Терка, пов. Лісько. Дня 28-го м. м. відбулося велике окружне віче в Савчанах коло Городка при участи понад 1000 громадян і громадянок зі Савчан і доколичних громад. На всіх вічах ухвалено відповідні резолюції, в першу чергу у шкільних справах. На день 21-го липня заповів посол Тершаковець віче під голим небом в Пинянах, самбірського пов., одначе в часі його промови командант постерунку, заслонившись телефонатом зі староства, це віче розвязав.

ПІДГАЄЧЧИНА.

На запрошення громадян села Товстобаб, підгаєцького повіту, прибув туди в неділю 21. липня ц. р. пос. о. д-р Пелліх з метою відбути там справоздавче віче. А що того дня був у Товстобабах празник, то в селі зібралося понад 3.000 людей з сусідніх сіл. Вже в часі повитання о. посла перед селом узброєна в кріси чета „Стшельца" намагалася спровокувати селянську делегацію і посла. А в часі Служби Божої узброєний відділ „Стшельца" в силі до 200 осіб перейшов двічи біля церкви, співаючи пісні, чим викликав величезне обурення серед зібраних мас народу. Проти тої профанації релігійних почувань запротестував о. посол перед представником староства з Підгаєць п. Фурманом і командантом постерунку поліції в Горожанці. По Службі Божій зачалося віче, на яке приїхали також представники Повіт. Нар. Комітету в Підгайцях під проводом п. Олекси Яворського. В часі віча, що відбувалося на городі пароха, присутні на ньому „Стшельци" (знов-же з крісами!) своїми криками і вереском хотіли внести заколот між зібраних. Та це їм не вдалося завдяки тактові і зимній крови присутніх. Після ухвалення резолюцій тисячні маси відспівали з одушевленням нац. гимн, підчас якого відділ „Стшельца" намагався заглушити його якоюсь своєю піснею. Тоді прийшла поліція і стала розганяти вічевиків при чому відділ „Стшельца" лишила в спокою, хоч ніхто інший, тільки саме той відділ увесь час старався викликати авантюру. — При кінці варто згадати, що громадяни Товстобаб, — це гарні, свідомі люди, одначе недостача проводу й опіки з повіт. центра робить там нечувані спустошення. Тепер у селі такий сумний стан, що з 3/4 українців зперед війни лишилася вірною свому народові і своїй церкві ледви четвертина! Відповідні наші чинники повинні частіше заглядати до Товстобаб.

Дивогляди.

Занадто побожні парохіяни.

Парох церкви баптистів під Шікаґом, в Еванстоні, зголосився до поліції з незвичайною скаргою. Його парохіяни, мурини, не дають йому виконувати нормально душпастирських обовязків. Вони моляться в церкві цілими годинами після богослужения і не виходять звідти. Священик старий і не в силі стільки молитись з ними, а вони не хотять вийти з церкви. Прикликані поліціянти, що мали силоміць викинути з церкви занадто побожних парохіян, пригадали собі, що розділ церкви від держави не дає їм права „урядувати" в таких справах і лишили пастора самого. Він сидить мабуть і досі і думає, як це розяснити своїм чорним парохіянам, що навіть молитись за довго це часом безцільно

НОВИНКИ

— **В справі стрілецьких могил** на Лисоні і в Соснові та в справі розбірки церкви в Павловичах, грубешівського повіту, інтервеніював заст. голови Української Парляментарної Репрезентації посол Володимир Целевич дня 2-го серпня ц. р. у міністра внутрішніх справ Славой-Складковського. Посол Целевич виказував тенденційність слідчої комісії, яка переводила слідство в справі подій на Лисоні і домагався переведення нового слідства. В справі профанації тлінних останків бл. п. сотн. Яремкевича в Соснові домагався пос. Целевич переведення строгого слідства і покарання виновників. Вкінці пос. Целевич представив міністрові справу розбірки церкви в селі Павловичі, грубешівського повіту і домагався привернення церкви до попереднього стану. Міністр Складковський обіцяв докладно прослідити всі справи і видати відповідно до вислідів слідства потрібні зарядження. Щодо Лисоні, то міністр признав, що вже дотеперішне слідство виказало невідповідне поступовання постерунковиx у Потуторах та обіцяв перевести в цій справі ще додаткове слідство.

— **Вломники на літнищі.** Вломники користаючи з літнього побуту мешканців Львова в найближчій підльвівській околиці, відвідують їхні літні мешкання. Цими днями обікрали вони чотири віллі в Брюховичах.

— **Страйк таксівок.** У Варшаві після Львова страйкують таксівки; та причина страйку інша: шофери обурені гострими правилами державного комісаріяту щодо їзди автом. Влада заявила, що від них не відступить.

— **Проти фейлетону „Хвилі".** Між львівською польською пресою і „Хвилею" почалась гостра полеміка на тему повісти Шалом Аша „Чарівниця з Кастилії", друкованої у фейлетонах „Хвилі". Почали цю полеміку два вшехпольські органи ріжної „актуальної" орієнтації: „Слово Польске" і „Львовскі Курер Поранни", заявляючи, що сіоністи ширять згаданим фейлетоном ненависть до христіян і до христіянської релігії. „Дзеннік Львовскі" промовляє „Хвилі" до совісти, що вона не повинна закриватися цензурою, яка не може конфіскувати твору виданого вже книжкою і друкованого в варшавськім „Наш-ім Пшеґльонд-і" і не повинна цькувати проти христіян, бо сама счинила би крик, якби який христіянський орган друкував такі річи про жидів. Та, здається, з христіян мало хто читає цей фейлетон і досі зпоміж загалу ніхто не звернув увагу на його тенденцію.

— **Ріжні вістки.** Варшавська державна карбівня впевняє, що ново-випущені 1- і 5-золотівки дуже важко буде фальшувати. — 16-літній американець з Сітл (Вашингтон) Уіліямс Гавстон дістав першу нагороду на винахіднім конкурсі, який розписав Едісон, шукаючи за кандидатами на своє місце; Гавстон дістане дальшу освіту на кошт Едісона. — У Будапешті зібрався 21-ий конґрес есперантистів. — У Каринтії помер винахідчик першої газової лямпки Ауер у 71 році життя. — У Карльсбаді будують великий готель на 600 кімнат з американським комфортом, обчисленим на долярових гостей. — В Югославії велика буря знищила околиці Марібору; від грому згоріла фабрика паперу. — Фізик із Будапешту Франц Фаріян мав найти спосіб, як робити фільмові знимки в природних колірах; не є це новий винахід і не має він великого значіння, а є це імовірно нова спроба удосконалення. — Райнгардт зриває всі контракти з американськими театральними підприємцями, рішивши, що найрозумніше працювати „у себе", в Берліні. — В Індії-Китаю воздушна труба на просторі 50 км. убила кількадесять осіб.

— **Жертви авт і літаків.** Зі зростом авт і літаків щодня зростає число жертв, які вони полишають за собою в своїм розгоні. Ось побіжний реєстр за один день. На розі вулиць Городецької та Казимирівської авто переїхало 13-літнього хлопця. — На Левандівці впав на баню костела військовий літак; двох вояків тяжко ранених. — Військовий літак, що їхав зі Львова до Кракова перекинувся біля Кошиць; тільки один військовий легко ранений. — З Хшанова до Кракова їхало вантажне авто з 30 спортовцями і перекинулось на одній мості; один убитий, 5 ранених. — Біля Бірмінґгему літак підчас військових вправ упав на дах костела малого містечка і загорівся, падаючи до середини костела, який згорів; летун тяжко ранений. — В однім дні 5-го серпня англійці їдучи на спортові змагання мали 12 осіб убитих і 50 ранених від випадків з автами, мотоциклями та наколесницями. — У Ню Йорку впав з 2500 стіп висоти літак з трьома пасажирами; був між ними і один міліонер; усі згинули.

— **Сензаційні медичні досліди.** „Мюнхенський лікарський тижневик" приносить звістку, що подобала би на звичайну літню деникарську качку, якби не була поміщена в такім поважнім органі. В ньому стверджують нові досліди на ґінекольогічній клініці в Грацу, що змінюють дотеперішні погляди на вагітність жінок. Згідно із цими дослідами жінки, що переходять правильно свою місячну недугу не можуть завагітніти у перших 10 днях після неї і від 18-го дня після неї. Отже можливість стану вагітности звужується тільки до дуже нечисленних днів між 11-им і 17-им днем після місячного періоду. Найбільше даних до запліднення існує між 14-им і 17-им днем. Ці досліди мусять ще бути доповнені фактами, як цей процес виглядає у жінок, що підлягають не місячним а тритижневим змінам або іншим, зовсім неправильним. Якщо ці нові явища будуть потверджені і дальшими дослідами, тоді перед людством відкривається зовсім нова перспектива розвитку: люди зможуть точно нормувати прихід і скількість своїх нащадків.

— **10 діб у воздусі.** Американські летуни Льорен Мендел і Р. Б. Райнгарт побили всі рекорди щодо часу лету в воздусі. Літаючи в Каліфорнії в недалекі сторони, вони вдержались безупинно у воздусі 247 годин, себто 10 діб і 7 годин. Там на літаку вони спали на переміну; там їли, а найважніше, що працювали руками й умом. Всі нерви тіла через 10 діб були у великому напруженні. Мотор працював без упину і працював добре. Але він потребував ґазоліни, яку випалював. Отже ґазоліну доставлював йому другий літак у воздусі. Він підлітав вище літака Анджелено; спускав ґумову рурку, яку летуни на долішньому літаку получували із своїм і так набирали ґазоліни. 37 разів так помічний літак доставив Анджеленові ґазоліну, а 38-ий раз уже не вдалося. Можна ще було спустити ґазоліну з другого літака в пушках на мотузках. Але летуни мали понад 10 діб лету за багато. Вони осіли в Кольвер Сіті (Каліфорнія) крайно перемучені. Увесь успіх приписували вони моторові літака, хоч і їх нерви були теж немов зі сталі. Побити їх осяг не легка справа. Але летуни ніколи не вдоволяються добутими рекордами.

— **Ціна за пшеницю.** З Шікаґо повідомляють, що з причини слабого врожаю на пшеницю в Канаді, а подекуди і в Злучених Державах, ціна пшениці цього року значно подорожіє. Тепер уже платять в Шікаґо за бушель по 1.40 дол., а заповідають, що до осени ціна дійде до двох долярів за бушель. Це майже подвійна ціна правильної ціни останніх літ. З подорожінням пшениці підуть також ціни на інше збіже. Тому, що на Україні заповідається гарний урожай на пшеницю, можна сподіватись, що Україна задовольнить в частині експорт пшениці до Західньої Европи.

— **Наслідки голосної фільми.** В американських фільмових драмах здобув собі славу французький актор Адолф Манжу. Він був незрівнаний „сальоновець" і за ним „гинули" дами з американської аристократії та демократії. Це помогло йому добитися великого майна. Але на місце німих фільм прийшли голосні і ситуація змінилась. Актор, що пориває глядачів, може зовсім не подобатись слухачам. Так було і з Манжу, який утратив свій чар, коли почав говорити. Голосна фільма виявила його ріжні хиби і товариство не відновило з ним контракту. Манжу не дістав анґажменту і в інших кінових підприємствах і з розпуки хотів уже покинути Америку на віки. Та в останній хвилі в Ню-Йорку оснувалась нова компанія, яка його приняла, він виїхав тільки на місяць до Франції і вернеться до Ню-Йорку підбивати далі серця загорілих „кіністок".

— **Заява.** Дістаємо з Подєбрадів такого листа: „Не бажаючи більше брати відповідальної участи в політичному житті на еміґрації, я виступив із Закордонної Делеґації УСДРП. 18. листопада 1928 р., а тим самим склав свої обовязки як представника України в Екзекутиві Соціялістичного Робітничого Інтернаціоналу. Залишаючись вірним своїй партійній ідеольоґії, і на далі не належу на еміґрації до жадної ані партійної ані політичної орґанізації". — **Осип Безпалко.**

Дописи.

ЯВОРІВЩИНА. (Освітньо-господарська нарада в Завадові). Дня 22-го липня відбулася з участю пос. Володимира Кохана освітньо-господарська нарада в селі Завадові. Ця громада замітна тим, що ще дотепер не має ніякого товариства. Віримо, що після цеї наради життя громади зміниться на краще. На цій нараді говорив ще зокрема про значіння молочарства п. Володимир Матвієнс з Яструбич, пов. Сокаль.

СОКАЛЬЩИНА. (Свято посвячення могили поляглих в Боратині). Заходами місцевих громадян висипано в Боратині пропамятну, прегарну могилу упавшим співгромадянам. На могилі умішено тяжку камінну плиту з написом: „Борцям за волю України". Власти веліли усунути цю плиту як „протидержавну", хоч майже на всіх наших памятниках в честь поляглих є подібний напис. Посвячення цеї могили мало відбутися дня 10-го червня ц. р.

Одначе до цього акту не допустила поліція, не пускаючи на цвинтар ані духовенства в ризах ані процесії. Тому назначено посвячення в друге на день 28-го липня. На це свято прибув пос. Кохан, який вже передше інтервеніював у старостві в Сокалі. Свято це випало величаво і тим разом без перепон. Доооколичне селянство на чолі з о. дек. Ґелою з Белза і понад 2.000 громадян з поблизьких сіл вшанували гідно память погибших героїв. Безперечно найбільша заслуга у здвигненні памятника в Боратині належиться комітетові для вшанування памяти поляглих.

СТАРОСАМБІРЩИНА. (Свято „Просвіти в Старій Ропі). В неділю дня 28-го липня відбулося в Старій Ропі свято „Просвіти". Свято це випало дуже гарно. Від філії „Просвіти" в Старім Самборі зложив привіт Осип Гурянський. Відтак слідували ріжні точки програми. Свято закінчилося патріотичною промовою о. дек. Олексина і відспіванням національного гимну. По святі відбулася товариська забава.

Зі спортового життя.

Ропник (Борислав): Кадімаг І. (Борислав) 1:1 (1:0).

При сильній перевазі Ропника велася мин. неділі гра весь час під воротами Кадімаг. Розмокле грище не дозволило Ропникові розвинути ширшу акцію та використати деякі догідні ситуації. Одинокий ґоль стрілила Кадімаг з карного.

Секція українських наколесників у Станиславові.

Окрім секції наколесників С. Т. „Україна" проявляє велику активність також секція українських наколесників при Т-ві „Сокіл" у Станиславові. Дотепер відбуто 7 прогульок, а саме: Єзупіль 19 км., Ганусівці 30, Калуш 30, Скит Манявський 47, Братківці 17, Галич—Пукасівці 30, Черніїв—Надвірна—Делятин—Дора—Яремче—Ямна і з поворотом.

На 18. або 19. серпня запропонувала секція стрічу із секцією С. Т. „Україна".

На закінчення випадає замітити, що до секції належить рівнож 6 дівчат. Дві зпоміж них відбули всі прогульки секції.

Вражіння з поїздки на Волинь.

Запросини на Волинь зацікавили та й розрадували нас. Адже відомо, що хоч кордону нема, то волинська земля для нас „terra incognita". А хіба вже найвищий час, щоб цього не було. Поїздка дала нам можливість приглянутись тамошнім відносинам.

Українського спорту там майже нема. Була, правда, в Рівному дружина копаного мяча „Якор", але не знаю, чому її не стало. Охочі з наших, як вказують назвища грачів, грають у польських дружинах. Жалую, що виїзд був досить несподіваний, а побут короткий, і ми не мали змоги навязати тісніших звязків з тамошньою нашою молодю.

А тепер кілька слів про наших противників. Дружина „Сокіл" — це секція тамошнього польського Сокола. В складі І. дружини грає аж 6 „руских" (по тамошній термінольоґії). Рівень їхньої гри дещо нижчий від нашої „А"-кляси. Зате заправа і витревалість дуже добра. Маючи свій майдан і добрий провід, можуть осягнути красні успіхи. Подібно представляється і Ж. С. К. „Гасмонея". Маючи гарну домівку зараз біля майдану, може „Гасмонея" і зимою вправляти.

Закінчу бажанням і зазивом до тамошньої української молоді, щоб на слідуючий рік ми могли вже спробувати своїх сил у спільних змаганнях.

О. Верхола.

Українські спортові дружини в Америці.

В останньому часі основується чимраз більше українських спортових дружин і в Злучених Державах і в Канаді, аби осьтак гуртувати в них українську молодь, яка й так уже в поважному числі належить до чужинецьких, переважно анґлійських, спортових клюбів, де дуже скоро винародовлюється. В Канаді істнує м. ін. вже кілька літ дуже добра українська бейзболова дружина у Вінніпеґу, що перед двома роками, як ми про це мали нагоду читати, била всі бейзболові дружини, в тому числі й мистця Вінніпеґу (дружину канадійсько-анґлійську). В Злучених Державах відомі такі українські спортові дружини: в Олифанті й околиці, у Вилкс-Беррі й околиці, в Честер, Па, в Філядельфії і ін. Всі ті дружини управляють головно гру в бейзбол, а деякі ще й гру в копаного мяча. Про плекання інших родів спорту серед нашої молоді за океаном якось не чувати. — В останньому часі оснувався український спортовий клюб у Фініксвилл, Па. Про це пише нам один з членів цього клюбу таке: Українська молодь у Фініксвилл, Па, зібралась 5. липня в домівці „Товариства Горожан" і заложила Український Спортовий Клюб (Юкрейніен Америкен Атлетик Клоб), який розвиватиме серед своїх членів спортові гри, а особливо бейзбол і футбол. Дорадником і директором Клюбу вибрано гром. Івана Гайґеля. До управи Клюбу увійшли: Петро Федик, голова; Степан Нешпор, заступник голови; Петро Винник, секретар; Микола Пильовський, скарбник. Клюб має сходини кожного вторку вечером в домівці „Товариства Горожан".

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

о. Іван Рудович, дійсний совітних і референт Митрополичої Консисторії, емеритований професор III. держ. семинарії у Львові — упокоївся в Бозі дня 6. серпня 1929 р. по тяжкій недузі, заосмотрений Найсв. Тайнами в 62 році життя. Винос тлінніх останків з дому жалоби при вул. Театинській ч. 3 до церкви св. Спаса у Львові, вул. Краківська — відбудеться в середу дня 7. серпня о год. 5 пополудні. Похорон єрейський з Службою Божою — в четвер 8. серпня о год. 8 в храмі св. Спаса. Винос тлінніх останків на Личаківське кладовище до родинної гробниці — о год. 10 передполуднем. На цей сумний похоронний обряд запрошує родину, знакомих і всіх вірних тяжким горем прибитий — **Син.**

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа, 7-го серпня, г. 8·15. Виступ арт. варш. театру „Морське Око".

Кіна.

Апольо: Джекі Куґен „В обороні жінок".

Кольосей: В гуку експльозії (Гарі Піль).

Лев: Тайна панни Мері.

Люна: Право меча й крови.

Марусенька: Танґо кохання. Жемчуг Тунісу.

Оаза: З причини реконструкції зачинене.

Палас: Геройня сензаційного процесу. Синьобородий.

Пан: Свята брехня.

Пасаж: Пострах Арабії. В імени права.

Утіха: Злодій з Багдаду (Дуґл. Фейрбенкс).

Фатаморгана: Тайна старого роду.

Химера: Жінка чи лялька.

Програма радіо.

Четвер 8-го серпня.

Льондон (356,3) 19·30 Військова орхестра. 21·30 „Водограй молодости" опера Райнольда.

Париж (1725) 21·05 Радіоконцерт.

Берлін (418). 19·30 Концерт Фріца Венайса.

Міляно (501) 17·00 Джезбенд. 20·30 Пацці.

Рим (441) 21·00—23·10 Концерт.

Відень (516,3) 20·00 Арії Геноля, Ґлюка, Бетовена, Баха. 20·20 Симфонічна орхестра.

Лянгенберг (473) 17·35 Мандоліністи.

Прага (487) 20·00 Тріо. 20·50 Популярний концерт.

Будапешт (550) 12·05 Циганська капеля. 17·25 Опереткова музика.

Москва (825) 20·30 Музичний вечір.

Харків (1304) 18·30 Пополудневий концерт.

Варшава (1411,7) 18·— Концерт. 20·30 Російська музика.

Краків (312,8) 20·30 Вечірний концерт.

Познань (334,8) 20·30 Легка музика.

Братислава (279) 18·00 Сонати Бетовена.

Пятниця 9-го серпня.

Льондон (356,3). 20·00 Квінтет. 23·00 Музика до танців.

Париж (1725) 21·35 Радіоконцерт.

Берлін (418) 17·30 Пісні. 20·00 Веселий вечір.

Відень (516,3) 19·15 Концерт.

Рим (444) 21·00 „Княжна Чардаша".

Міляно (501) 20·30 Симфонічний концерт.

Прага (487) 16·30 Смичковий квартет.

Будапешт (550) 17·15 Циганська капеля.

Ленінград (1000) 19·00 Концерт.

Москва (825) 15·30 Концерт.

Київ (800) 20·00 Концерт.

Харків (1304) 20·00 Музика національних меншостей.

Варшава (1411,7) 18·— Орхестра. 20·30 Симфонічний концерт.

Познань (334,8) 22·45 Музика до танців.

Брно (341,7) 21·00 Військова орхестра.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

„Вертеп Наших Днів" Галактіона Чіпки і Ле—ле. 115 14—?
Чортків, четвер, 8.VIII. 1929.
Товсте, пятниця 9.VIII. 1929.
Заліщики, субота, 10.VIII. 1929.

Надніпрянський Хор Котка.
Немирів 8. серпня.
Рава Руська 9. серпня.
Жовква 10. серпня. 225 1—3

Всім ВП. Паням і Панам, які зложили в Підлютім-Камінні в день св. Володимира на руки Вп. П. І. Кульмовичевої суму 175 зол. на діточу санаторію в Підбужі, складає щиру подяку Виділ Захоронки в Дрогобичі. — Поіменний список п. п. Жертводавців буде оголошений разом з усіми жертводавцями. 226

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.